

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Journal of Social Sciences
Cilt/Volume: 2007-2 Sayı/Issue: 15

KAYIT DIŞI EKONOMİNİN OLUŞUM NEDENLERİ VE ETKİLERİ*

Ayhan KAPUSUZOĞLU**

ÖZET

Bu makalenin amacı; kayıt dışı ekonominin oluşumuna neden olan etkilerin sadece ekonomik nedenlere dayalı olmadığını ve kayıt dışı ekonominin olumsuz etkilerinin olumlu etkilerine kıyasla, daha belirleyici bir etki yarattığını tartışmaktır. Bu doğrultuda kayıt dışı ekonomi kavramına, nedenlerine ve etkilerine yönelik bilgiler aktarılmış ve bu bilgiler ışığında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: Kayıt Dışı Ekonomi

ABSTRACT

The purpose of this article is to discuss the effects of unregistered economy and to state that the effects of unregistered economy don't depend on only the economic reasons and the negative effects of unregistered economy in comparison with the positive effects play the determinant effect on it. In paralel with this understanding, the concept of unregistered economy, its reasons and effects have been explained and assessed in the light of these information.

Key Word: Unregistered Economy

GİRİŞ

Kayıt dışı ekonomiye yönelik olarak çeşitli araştırmacıların tanımları mevcut bulunmaktadır. Derdiyok (1993: 54) kayıt dışı ekonomiyi "Ekonomik faaliyetlerin fiilen gerçekleşmiş olmasına rağmen bu faaliyetlerle ilgili kayıtların tutulmaması olarak nitelendirilen kayıt dışı ekonomi, kamu idarelerinin denetimi dışında kalan her türlü ekonomik işlem ve faaliyetlerdir" şeklinde tanımlamıştır.

Temel vd. (1994: 1) ise kayıt dışı ekonomiyi, "mal ve hizmet üretimine konu olmasına karşılık ekonominin geleneksel ölçüm yöntemleriyle bütünüyle tespit edilemediğinden milli muhasebe kayıtlarında yer almayan ve GSMH büyüklüklerine yansımayan alan" olarak ifade etmiştir.

Kayıt dışı ekonomi kavramı yerine kimi zaman; yeraltı ekonomisi, gayri resmi ekonomi, gizli ekonomi, saklı ekonomi, ikinci ekonomi, kara

* Bu çalışma TÜBİTAK Bilim İnsanı Destekleme Dairesi Başkanlığı (BİDEB) tarafından desteklenmiştir.

** Arş. Gör. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü.

ekonomi, illegal ekonomi, kravatsız ekonomi, düzensiz ekonomi, paralel ekonomi, faturasız ekonomi, görünmez ekonomi, marjinal ekonomi, gölge ekonomi, kayıp ekonomi ve vergisiz ekonomi gibi kavramlar da kullanılmaktadır (Altuğ, 1994a: 15).

Kayıt dışı ekonomi olgusunun evrensel bir olgu olduğu, az veya çok hemen tüm ülkelerde ortaya çıktığı söylenebilir. Kayıt dışı ekonominin boyutları gelişmiş ülkelerde %10'lar, gelişmekte olan ülkelerde ise %20 - %50'ler düzeyinde gözlenmektedir. Buna karşın, Bangladeş ve Hindistan gibi ülkelerde %600'lere kadar vardığına tanık olunmaktadır (Mavral, 2001: 171).

Kayıt dışı ekonomi bütün sektörleri içine almış, ölçümü oldukça güç ve karmaşık olan bir olgudur. Kayıt dışı ekonomi gerçeği, ekonomik göstergelerin hatalı sonuçlar doğurmasına sebep olmaktadır. GSMH rakamları, kayıt dışı ekonomi sebebiyle hatalı çıkmakta, bu sebeple büyüme rakamları da gerçeği yansıtmamaktadır. Dolayısıyla da bu rakamlara göre yapılan tahmin ve değerlendirmeler güvenilir olmamaktadır. Ülkemizde ki veri yetersizlikleri ve olan verilere bazı durumlarda ulaşma zorlukları kayıt dışı ekonominin ölçülmesinde de zorluklar doğurmuştur. Yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye'deki kayıt dışı ekonomi ölçümleri; çeşitli araştırmacılarca %1.50'ile %137.8 arasında değerler şeklinde bulunmuştur (Kıldış, 2006: 18).

Türkiye Ekonomisinde Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları

Yıllar	Kayıt Dışı (Milyar \$)	GSMH Payı
1995	28.26	16.43
1996	28.81	15.60
1997	30.44	15.66
1998	29.86	14.50
1999	26.57	14.16
2000	28.46	14.13
2001	32.64	22.57
2002	28.00	15.39
2003	25.72	10.80

Kaynak: (Baldemir, Gökalp, Avcı, 2005: 11)

Yukarıdaki tabloda kayıt dışı ekonomi sonucu meydana kayıpların yıllar itibariyle miktarları ve GSMH içindeki payları gösterilmektedir. Bu tablodan da anlaşıldığı gibi ülkemizde kayıt dışılıktan kaynaklanan kayıp miktarı dalgalanmalar göstermekle beraber, GSMH içinde önemli bir paya sahip bulunmaktadır.

Türkiye'de kayıt dışı çalışanların, yaklaşık resmi kayıtlı çalışanlar kadar olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye, GSMH'nın yaklaşık %50'si oranındaki boyutları ile dünyada Rusya ve Polonya'nın ardından kayıt dışının en yaygın olduğu üçüncü ülke konumundadır. Türkiye'de sayısı 4,5 milyona ulaşan kaçak işçilerin asgari ücretten sigortalanması durumunda tahmini açığı 535 trilyon TL olan SSK'nın 690 trilyon TL'lik ek kazanç elde edeceği

hesaplanmıştır (Altuğ, 1998: 3421).

Ankara Ticaret Odası'nın hazırladığı "Kayıt Dışı 2007" raporuna göre kayıt dışı ekonominin Türkiye'deki boyutuyla ilgili olarak, hesaplama yöntemine göre araştırmacılar GSMH'nin yüzde 2'siyle yüzde 137'si arasında değişen oranlarda ve birbirinden çok farklı sonuçlar ortaya çıkarmışlardır. 4 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi'yle ilgili genelgede de (2006/28), Türkiye'de kayıt dışı ekonominin GSMH'nin yüzde 50'sinden fazla olduğu tahminine yer verilmiştir. Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu ise, endüstriler arasında mal ve hizmet akımını gösteren girdi-çıkıtı tablolarını esas alan bir modelleme çerçevesinde Türkiye'deki kayıt dışı ekonominin GSMH'ye oranını yüzde 30 olarak hesaplamıştır. Bununla birlikte devletin 2007 yılında kayıt dışılık nedeniyle 51 milyar YTL vergi ve sigorta kaybına uğrayacağı tahmin edilmektedir (ATO, 2007).

KAYIT DIŞI EKONOMİYE YOL AÇAN NEDENLER MALİ VE EKONOMİK NEDENLER

Vergi oranları ile kayıt dışı ekonomi arasında doğru yönlü bir ilişkinin varlığından söz edebiliriz. Vergi oranlarının gelişmiş ülkelere göre nispeten fazla olduğu gelişmekte olan ülkelere, kayıt dışı ekonominin boyutları da büyük olmaktadır. Örneğin A.B.D.'de para talebi yaklaşımına göre 1990 yılında kayıt dışı ekonominin oranı %5-8 arasında tahmin edilmektedir ve bu ülkenin vergi oranlarının da %15-28 arasında değişim gösterdiği görülmektedir (Schneider, 1997: 42-48) Gelişmekte olan ülke olarak adlandırılan ülkemizde ise, vergi oranları %25-55 arasında değişim göstermektedir ve kayıt dışı ekonomi oranı da %14.8 olarak tahmin edilmektedir. Dolayısıyla sadece vergi oranları açısından bakıldığında, vergi oranlarındaki artışın kayıt dışılığı da arttırdığını söyleyebiliriz (Kıldış, 2006: 4).

Kayıt dışı ekonomiye yönelmedeki diğer bir sebep ise, insanların gelirlerini arttırma istekleridir. Gelirlerini arttırmak isteyen insanlar, faaliyetlerinin bir kısmını ya da tamamını kayıt dışında tutarak bu faaliyetlerden elde ettikleri kazançlar üzerinden vergi ödemeyerek gelirlerini arttırmış olurlar. Türkiye'de gelir dağılımında aşırı bir adaletsizlik söz konusudur. Gelirden düşük pay alan grupların gelirlerini arttırmak amacıyla ek işlerde kayıtsız şekilde çalışmaları kayıt dışı ekonominin büyümesine neden olmaktadır. Kayıt dışı faaliyetlerin kayıtlı faaliyetler karşısında sağladığı avantajlar da, kayıtlı ekonomiden kayıtsız ekonomiye doğru gidişin ortamını hazırlamaktadır (Aydemir, 1995b: 41).

Kayıt dışılığın sağladığı avantajlardan yararlanmak isteyen vergi mükellefleri, vergi kaçakçılığı yaparken dört değişken üzerinden hareket etmektedirler. Bunlardan birincisi, bir vergi denetimi geçirme ihtimali, ikincisi beyan dışı kalan gelir sebebiyle ödenecek vergi cezasıdır. Üçüncü olarak mükelleflerin karşı karşıya oldukları marjinal gelir vergisi oranı sayılabilir. Son

değişken ise mükelleflerin risk alma eğilimidir. Mükellefler, yakalanma ihtimaline göre ödeyecekleri vergi cezası, tam beyan yapmaları halinde ödeyecekleri vergi miktarından daha düşükse, vergi kaçırma eğiliminde olacaklardır. Denetim geçirme ve ceza görme ihtimali yüksek ise bu durumda da vergi kaçakçılığı düzeyi düşecektir (Kıldış, 2006: 5).

Özsoylu (1994: 15)'a göre, kayıtlı ekonomide faaliyette bulunmanın kayıt dışı ekonomide faaliyette bulunmaya göre alternatif maliyetini artırdığı için bireyler kayıt dışı ekonomide faaliyette bulunmayı tercih ederler. Ülkemizdeki kalifiye olmayan işgücünün, vergiler ve fonlarla işverene maliyetinin yüksek olması da kayıt dışı ekonomiyi artıran en önemli etkenlerden biridir. Çalıştırılan işçi sayısına bağlı olarak getirilen bu tür yükümlülükler işletmeleri küçük işletme şeklinde yeni arayışlara yöneltmekte ve işletmelerin küçülmesiyle de kayıt dışı çalıştırılan işçi sayısı artmaktadır.

Mali sistem ve vergi mevzuatının karmaşıklığı, vergilerin oran ve çeşit olarak fazlalığı ve prosedür olarak zorluğu mükelleflerin kayıt dışı kalmalarına neden olmaktadır. İstisna, muafiyet ve teşvikler de kayıt dışılığı artırmaktadır (Önder, 1992: 51).

Bir ülkenin sahip olduğu ekonomik sistemin kendisi ve yapısal özellikleri de kayıt dışılığa uygun bir zemin oluşturabilir. Ekonomik düzenlemelerin, sınırlamaların ve bürokrasinin daha yoğun olduğu az gelişmiş ülkelerde kayıt dışılığın daha büyük oranda olduğu görülmektedir (İlgin, 1999: 24). Ekonomide sektörlerin ağırlığı da kayıt dışılığın boyutlarını etkilemektedir. Tarım ve hizmetler sektörleri, izlenmesi ve denetlenmesi zor olması nedeniyle kayıt dışılığın yoğunlaştığı sektörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Altuğ, 1994b: 349).

Son olarak baktığımızda, kamu harcamalarının finanse edilmesinde vergilerden faydalanılması enflasyon oranının düşmesini sağlarken, borç yoluyla kamu harcamalarının finanse edilmesi ise enflasyon oranını artırmaktadır. Enflasyon faktörü, artan oranlı gelir vergisinin uygulandığı gelir diliminin kaymasıyla mükelleflerin reel gelirlerinde bir artış olmasa da, daha fazla vergi ödemelerine yol açmaktadır. Öz kaynak yetersizlikleri ise işletmeleri kredi kullanmaya yönlendirmektedir. Enflasyon oranının yüksek olduğu dönemlerde de kredi kullanımı riskli olacağından işletmeler kayıt dışı yollarla ihtiyaçlarını finanse etmeye çalışmakta, bu durumda kayıt dışılığın artmasına neden olmaktadır (Kırkulak, 1999: 156).

HUKUKİ VE İDARİ NEDENLER

Ekonomik birimlerin kamu yönetimine, kamu kaynaklarının kullanımına ve verimliliğine yönelik olan düşünceleri, kayıt dışı ekonomiyi büyütecek ya da azaltacaktır. Devletin yaptığı harcamalara karşı duyulan şüpheler toplumdaki vergi bilincinin zayıflamasına neden olabilir. Toplumu oluşturan bireyler, devletin vergi gelirinin etkin olmayan verimsiz harcamaları

artıracağını düşünebilir ve mümkün olduğunca daha az vergi ödeme yoluna gidebilir. Kayıt dışı ekonominin hızla genişlemesi devletin gelirlerini azaltacağından, devlet önceki vergi gelirine ulaşabilmek için vergileri artırmak zorunda kalacaktır. Artan vergiler ise kayıt dışı ekonominin daha fazla büyümesine neden olacaktır (Çetintaş, Vergil, 2003: 16).

Hukuki açıdan bakıldığında ise, vergi kanun, yönetmelik ve tebliğlerinin yeterince açık ve anlaşılabilir olmaması ve sık sık değiştirilmesi sonucu, mükelleflerce düzenlemelerin izlenebilmesinde yaşanan güçlükler, mükelleflere tanınan muafiyetler, vergi istisnaları, genel bütçe gelirlerine dahil olmayan ancak, devletçe zorunlu kılınarak karşılıksız olarak alınan katılma payları, kamu vakıf ve derneklerine yapılan zorunlu bağışlar gibi “kayıt dışı vergiler” (Akalin, 1996: 36) vergi idaresinin hantal yapısı, bu yapı nedeniyle ortaya çıkan denetleme zorluğu, denetim sıklığının seyrekliği gibi nedenler de mükellefleri kayıt dışı çalışmaya yöneltmektedir (Işık, Acar, 2003: 121).

SOSYAL NEDENLER

Türkiye’de toplanan vergi gelirlerinin etkin bir şekilde ve bireylerin gerekli gördüğü alanlarda kullanılmaması, rüşvet ve yolsuzlukların yaygın olması kamu kaynaklarının israf edilmesi, vergi ödeyenlerin vergi bilincinin ve ahlakının zayıflamasına neden olmuştur. Dolayısıyla, vergi bilinci ve ahlakının düşük olması kayıt dışı ekonominin giderek artmasını sağlamaktadır. Çünkü insanlar vergi olarak ödedikleri paraların kendilerine yol, köprü ve hastane olarak dönmeyeceğini düşünmekte ve dolayısıyla devlete vergi ödemede pek istekli olmamaktadırlar (Sarılı, 2002: 41-42).

Böyle bir bilinç ve düşüncede olan mükellefler, ileride vergi mükellefi olmaya aday potansiyel kişileri de daha mükellef olmadan olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Ülkemizde nüfus artış hızının yüksek olması, nüfusun önemli bir kısmının kırsal alanlarda yaşaması, tarım ve hizmetler sektörünün üretim ve istihdam açısından önemli bir paya sahip olması, işsizlik oranını yüksekliği ve gelir dağılımının bozukluğu gibi düzeltilmesi için belli bir zamana ihtiyaç duyan “yapısal” nedenler de, kayıt dışı ekonominin büyüklüğünü etkilemektedir (Işık, Acar, 2003: 122).

KAYIT DIŞI EKONOMİNİN ETKİLERİ OLUMLU ETKİLERİ

Kayıt dışılık durumu GSMH yönelik olarak olumlu etki yaratabilmektedir. Şöyle ki, kaçakçılığın olduğu durumda GSMH seviyesinin daha yüksek olması başlıca iki sebebe dayandırılmıştır. Bu sebeplerden ilki, kaçakçılık durumunda ücret ödemelerinden vergi kesilmeyeceği için emek talebinin emek fiyatına esnekliğinin yüksek olduğu varsayımı altında, emek talebinin artacak olması yani kayıt dışı ekonominin istihdamı artıracağıdır. Çünkü işverenler daha düşük işçilik maliyetleriyle karşılaşacaklar ve işçilerin

de reel ücretleri artacaktır. İkincisi ve daha da önemli olan sebep ise, GSMH'nin kendi başına tüketim düzeyinden etkileneyeği ve tüketime artmasıyla GSMH seviyesinin yükseleceğidir (Gülay, Yılmaz, 1998: 486).

Kayıt dışı ekonomide yaratılan gelirler, borsa ve bankalar kanalıyla kayıtlı sektöre aktarılarak kayıtlı ekonomiye kaynak sağlamaktadır. Kayıt dışı işlemler ekonomide yarattığı talep nedeniyle işsizliği ve yoksulluğu azaltıcı unsurlar taşımakta, gelir dağılımına olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Kayıt dışı ekonomi, kayıtlı ekonominin müşterisidir. Kayıt dışı işlemler sonucu elde edilen fonlar, menkul kıymet borsaları ve bankacılık sistemi kanalıyla ekonomiye mali kaynak sağlamaktadır. Enflasyon açısından bakıldığında ise, kayıt dışı ekonomi enflasyon vergisinin en büyük mükellefidir. Kayıt dışı ekonomide işlemler genelde nakit para ile yapıldığından ve elde tutulan nakdin reel gücünün enflasyon vergisi ile aşındırılması nedeniyle devlete aktarılan tutar kadar devlete gelir sağlanmaktadır (Işık, Acar, 2003: 130).

Ekonomik büyümenin öncelikli tercih olduğu bir ülkede; eğer alınan vergilerle devlet tarafından gerçekleştirilen büyüme oranı, bu vergilerin kişilerin elinde kalması durumunda sağlanacak büyümeden daha düşük ise, kayıt dışı çalışmanın olumlu sonuçlar yarattığı ileri sürülebilir. Diğer yandan, kayıt dışılığın toplumda sosyal patlamaları engelleyeceği görüşünün onun olumlu bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu görüşe göre, mükellefler ağır bir vergi yükü altında ezilmektedirler ve dolayısıyla hayatlarının devamı açısından vergi kaçırmak zorunda kalmaktadırlar. Böyle bir durum devletin vergi gelirlerinde azalmaya neden olmakta fakat sosyal patlamaları da engellenmektedir. Ayrıca ekonomiye canlılık gelmesini sağlayarak ekonomide meydana gelebilecek olan resesyon veya depresyon durumunu da önlemektedir (Kıldış, 2006: 20).

OLUMSUZ ETKİLERİ

Kayıt dışı ekonominin olumsuz yönlerinden birisi, elde edilen verilerin gerçeği yansıtmamasına neden olmasıdır. Toplanan veriler kayıtlı ekonomik verileri yansıtmakta bir de bunun dışında kalan kayıt dışı ekonomi verileri ise kapsam dışında kalmaktadır. Bu durum da eldeki verilerden hareketle yapılacak çeşitli konular hakkındaki tahminlerin gerçeğe uzak kalmasına neden olmaktadır.

Kayıt dışı ekonominin zararlı etkisi özellikle vergi kayıpları yaratması yoluyla da karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki, kayıt dışı işlemler nedeniyle ödenmeyen vergiler bütçe açığına yol açmaktadır. Açığı kapatabilmek için ise devlet ya enflasyonu göze alarak para basmak ya da borçlanmaya gitmek zorunda kalmaktadır. Artan borçlanma talebi ise faiz oranlarının yükselmesine ve borç yükünün giderek sürdürülemez hale gelmesine yol açacaktır. Bu durum aynı zamanda vergi yükümlülerinin vergi yükünü, dürüst yükümlüler aleyhine çevirerek vergi eşitsizliğine de yol açmaktadır. Devlete vergi verilmemesi

dolayısıyla, kayıt dışı ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin maliyetleri kayıtlı ekonomiye nazaran daha düşük olmakta, bu durum kayıtlı mükelleflere yönelik olarak haksız rekabete yol açmaktadır. Sonuç olarak da kayıt dışı ekonomi, sermayenin, vergi yükünün görece olarak düşük olduğu ve makro ekonomik büyüme yönünden etkisi yüksek olmayan alanlara kaymasına neden olacaktır (Işık, Acar, 2003: 130).

Kayıt dışı ekonominin son bir olumsuz yönü ise, sektörler veya firmalar arasında haksız rekabete yol açmasıdır. Kayıt dışı çalışan firmalar veya sektörler, kayıtlı olanlara göre daha düşük maliyetler ile çalışmakta ve faaliyet sonucu elde ettikleri getiri daha yüksek olmaktadır. Bu durumda kayıtlı olanların haksız rekabete uğramasına ve büyük zararlar görmelerine neden olmaktadır.

SONUÇ

Kayıt dışı ekonomi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir sorun olarak yerini korumaktadır. Kayıt dışı ekonominin belli kesimler için yarattığı olumlu etkilerinden bahsetmek mümkün olsa da olumsuz etkileri, yarattığı sonuçlar açısından daha ağır basmaktadır. Çünkü kayıt dışılık büyük çoğunlukla, devletin kamu harcamalarını finanse etmek ve bir takım ekonomik hedeflerine (bütçe dengesi sağlama, ekonomik büyüme vb.) erişmek için yararlandığı bir kaynak olan vergi gelirleri üzerinden gerçekleştirilmektedir. Burada meydana gelen kayıplarda devletin kamu hizmetlerini yerine getirememesine veya eksik getirmesine ve ekonomik hedeflerinde sapmalar oluşmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda meydana gelen hasar ise belli bir kesimi değil, toplumun genelini ilgilendirmektedir.

Ülkemizde meydana gelen kayıt dışı ekonomiyi sadece ekonomik ve mali nedenlere indirgemek yanlış olacaktır. Bu durum, birden çok nedenin birbiriyle olan etkileşimi sonucunda meydana gelmektedir. Dolayısıyla kayıt dışılığa ilişkin çözüm yolları oluşturulmasında sadece ekonomik ve mali nedenlere değil; yasalarımızdan, vergi toplama ve denetim mekanizmalarımızdan kaynaklanan hukuki ve idari nedenler ile mükellefin sahip olduğu bilincin oluşmasına etki eden sosyal nedenlere de inilmeli ve mükelleflerin vergi bilincini arttıracak programlar hazırlanması, vergi yasalarını daha anlaşılır ve sade bir hale getirilmesi, vergi idarelerinin hem nitelikli personel sayısı hem de teknolojik donanım açısından desteklenmesi vb. bir takım çözüm yolları bulunmaya çalışılmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akalın, G. (1996). "Kayıt Dışı Ekonomi Sorunu ve Yasa Tasarısı (II)," *Vergi Dünyası*, n: 179.
- Altuğ, O. (1994a). *Kayıt Dışı Ekonomi*. İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.
- Altuğ, O. (1998). "Türkiye'de Kayıt dışı Ekonomi – Paradaki Sıfırların Artması – Rant Arama ve Enflasyon Vergisi Yönünden Yeniden Yapılanma," *Yeni Türkiye*, ss: 23-24.
- Altuğ, O. (1994b). "Kayıt Dışı Ekonomi: Vergiye Karşı Başkaldırı," *Görüş*, n: 14.
- A.T.O. (2007). *Kayıt Dışı 2007 Raporu*. Erişim Tarihi: 15 Mart 2007.

<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=827&l=1>

Aydemir, Ş. (1995b). **KOBİ'ler ve Kayıt Dışı Ekonomi**. Ankara: TOSYÖV.

Baldemir, E., Gökalp, M.F., Avcı, M. (2005). **Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Mimic Modeli İle Tahminlenmesi**. İstanbul Üniversitesi, VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 26 - 27 Mayıs.

Çetintaş, H ve H. Vergil. (2003). "Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Tahmini," İstanbul: **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, c: 4, n:1.

Derdiyok, T. (1993). "Türkiye'nin Kayıt Dışı Ekonomisinin Tahmini," **Türkiye İktisat Dergisi**, Mayıs.

İlgın, Y. (1999). **Kayıt Dışı Ekonomi ve Türkiye'deki Boyutları**. Ankara: DPT Yayın No: 2492, Uzmanlık Tezi.

Işık, N., Acar, M. (2003). "Kayıt Dışı Ekonomi: Ölçme Yöntemleri, Boyutları, Yarar ve Zararları Üzerine Bir Değerlendirme," **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, n: 21, Temmuz-Aralık.

Kıldış, Y. (2006). **Kayıt Dışı Ekonomi**

www.canaktan.org/ekonomi/kamu_maliyesi/maliye-genel/diger-yazilar/kildis-kayit-disi.pdf

, Erişim Tarihi: 25 Aralık 2006.

Kırkulak, B. (1999). "Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Vergilendirilmesi," **Vergi Sorunları Dergisi**, n: 132.

Mavral, Ü. (2001). **Karapara Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları**. Vergi Denetmenleri Derneği Yayını, Ankara: Şafak Matbaacılık.

Önder, İ. (1992). "Vergiye Psikolojik Direniş," **Görüş**, n: 3.

Özsoylu, A. F. (1994). "Kim Kazanıyor Kim Kaybediyor?" **Ekonomik Forum**, TOBB 2.

Sarılı, M.A. (2002). "Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler," **Bankacılık Dergisi**, n: 41.

Schneider, F. (1997). "The Shadow Economies of Western Europe," **Economic Affairs**, September.

Temel, A., A.Şimşek ve K.Yazıcı. (1994). **Kayıt Dışı Ekonomi Tanımı, Tespit Yöntemleri ve Türk Ekonomisindeki Büyüklüğü**. Ankara: DPT.

Yılmaz, G. (1998). "Yer altı Ekonomisinin Doğurduğu Vergi Kaybının Hesabı İle İlgili Yaklaşımlar ve Türkiye'de Yer altı Ekonomisinin Doğurduğu Vergi Kaybı," İstanbul: **Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi Özel Sayı Prof. Dr. Halil Nadarođlu'na Armağan**, c: XIV, n: 1.